

75 JAAR KONINKLIJKE FEDERATIE MILITAIREN IN HET BUITENLAND AFDELING TERHAGEN-RUPELSTREEK

De K.F.M.B. is een nationale vaderlandslievende vereniging, ter herinnering aan de Belgische bezettingslegers in Duitsland van 1918-1929, de Wacht aan de Rijn (Custodia ad Rhenum), onder wie ook miliciens uit onze gemeente, van 1944 tot 1949, de pure bezetting van het verslagen Duitsland, en van 1949 tot 2002, de Belgische strijdkrachten in Duitsland (B.S.D.). Van Aken tot Kassel in Duitsland hebben tienduizenden Belgen, dienstplichtigen en beroepsmilitairen samen met hun families er deel van uitgemaakt.

Wacht aan de Rijn 1919

De Wacht aan de Rijn

Reeds vanaf december 1918 werden 46.000 Belgische soldaten gestationeerd op de linkeroever van de Rijn, van Kleve tot Sandau, en op de rechteroever in de bruggenhoofden van Keulen, Koblenz en Mainz. In afwachting van de vrede na de Eerste Wereldoorlog moesten

deze troepen de bezette gebieden beveiligen en de toegangen ertoe afsluiten,, zowel over land als over de rivieren. Deze Wacht aan de Rijn was trouwens niet zonder gevaar. Soldaten op patrouille werden vermoord, wachtposten door messteken gewond. Aanslagen werden gepleegd op spoorlijnen, zoals deze te Hochfeld op 23 juni 1923, die het leven kostte aan talrijke soldaten die op verlof gingen. In totaal vielen tijdens de Rijnwacht 688 dodelijke slachtoffers. België beschikte toen (1918-1929) over twintig patrouilleschepen die tot het Rijnflottielje behoren, ze patrouilleren op de rivier over bijna 140 kilometer. Enkele kleine Belgische detachementen waren dan gestationeerd in Emmerich, Wesel, Alsum, Walsum, Duisburg, Ruhrort en Düsseldorf. (1).

Het Belgisch Bezettingsleger

In de grote legpuzzel van het verslagen Duitsland na de Tweede Wereldoorlog kregen de Belgen een stuk uit de Britse sector toegewezen de Zone British Army on the Rhine, kortweg BAOR. Het Belgische Bezettingsleger was geboren (1945-1949). In 1949 werd de Navo opgericht (4 april 1949), en werden de Belgische strijdkrachten in Duitsland geheel ingebed in de Navo-verdedigingsgordel, de B.S.D. was geboren (2). Ook in 1949 ontstonden twee verschillende Duitse staten, de Bondsrepubliek Duitsland (B.R.D.) op 23 mei 1949 en nog geen vijf maanden later gevolgd door de Duitse Democratische Republiek (D.D.R.) op 7 oktober 1949. De Koude Oorlog was begonnen. De internationale spanning steeg nog meer toen in 1955 het Warschaupact werd opgericht. Toen de Berlijnse muur werd gesloopt en het spanningsveld met het Oostblok wegviel verkleinde ook de B.S.D. In een operatie die "REFORBEL" werd genoemd, kwamen onze Belgische soldaten stelselmatig terug naar België, en uiterlijk op 7 juni 2002 kwam er een einde aan de B.S.D. Heden zijn de ruim 3000 leden van de K.F.M.B. onderverdeeld in lokale afdelingen.

De afdeling Terhagen-Rupelstreek is één van de oudste afdelingen in de federatie en de enige in heel de provincie Antwerpen met een eigen monument, namelijk het monument van de gesneuvelden uit beide wereldoorlogen te Terhagen naast de voormalige parochiekerk Sint-Jozef, nu gemeenschapscentrum "De Gam". De bloeiende K.F.M.B.- afdeling Terhagen-Rupelstreek is door overlijdens van haar trouwe leden sterk geslonken, maar ze bestaat nog steeds. Ze stond vele jaren onder de kundige leiding van haar voorzitter Frans Leonard Piters (Terhagen 1925 - Terhagen 2005), telg uit het Terhaagse beenhouwersgeslacht Piters die hun beenhouwerij in de voormalige Kerkstraat hebben uitgebraat. Frans Piters was een veteraan van het éérste uur van de militieklasse 1945 en deed zijn dienstplicht als fuselier bij het 11de linieregiment in het bezette Duitsland. Hij werd benoemd tot korporaal en na zijn actieve legerdienst was hij nog korporaal bij de reserve. De K.F.M.B. afdeling Terhagen-Rupelstreek staat nu onder de hoede van de heer Rudi Smet, jarenlang voorzitter van de 13de afdeling Burcht-Zwijndrecht, alsook vele jaren provinciaal beheerder voor de provincie Antwerpen. Heden (2022) is de heer Rudi Smet nationale voorzitter van de K.F.M.B.

Korte historiek van de K.F.M.B.

De wortels van de K.F.M.B. liggen in Aken (D), waar in 1929, het laatste jaar van de éérste bezetting (1918-1929), de zogenaamde Wacht aan de Rijn (3) een eerste vereniging van oudgedienden van de bezetting werd opgericht, nu 93 jaar geleden. In 1947 werd de K.F.M.B. in zijn huidige vorm opgericht, waarbij ook de veteranen van de Wacht aan de Rijn mee aan de wieg stonden. De K.F.M.B. heette toen in 1947 de Nationale Unie der Oudgedienden van de Bezetting, afgekort N.U.O.B., afkorting die we ook op het Terhaagse monument vinden. Sindsdien heeft de vereniging een hele evolutie gekend, maar 2022 is het jaar dat ze 75 jaar bestaat. De vereniging staat open voor alle militairen, zowel beroeps als dienstplichtigen die in het buitenland gediend hebben, vooral in Duitsland (B.S.D.).

Na de Koude Oorlog heeft de K.F.M.B. haar rangen ook opengesteld voor Belgische militairen die hebben deelgenomen aan operaties van het Belgische leger in het buitenland. De doelstelling van de K.F.M.B. is vooral de nagedachtenis te eren van de militairen en burgers die gevallen zijn op de bezette bodem, in dienst van het vaderland en in bevolen dienst bij de Belgische

Urnenplechtigheid 2022

strijdkrachten in Duitsland of buiten de Belgische landsgrenzen. Het onderhouden en bevorderen van vriendschap en kameraadschap ontstaan onder de leden tijdens de bezetting, in de BSD en buiten onze landsgrenzen. Het nationaal monument van de K.F.M.B. staat op het Gutenbergplein te Brussel, waar jaarlijks een aangrijpende urnencereemonie wordt gehouden. Het monument werd onthuld op zondag 27 november 1949 door de toenmalige nationale voorzitter van de K.F.M.B., de heer Kermans, en de luitenant- generaals De Kempeneer en Piron. Op jaarlijkse provinciale urnenplechtigheden in alle Belgische provincies wordt een weinig aarde genomen aan het graf of aan de strooiweide van een overleden lid en in de provinciale urne gestort, gevolgd door een bloemenlegging. Op de jaarlijkse plechtigheid aan het nationaal monument te Brussel worden alle overleden wapenbroeders herdacht en vooral zij die gevallen zijn in bevolen dienst vanaf 1945 tot op heden, 253 manschappen, naast de gewone overlijdens van leden. De aarde genomen aan de graven van de provinciale overleden leden wordt uit de urnen in de sokkel van het nationaal monument uitgestrooid. Deze uitstrooiing is en blijft een krachtig aangrijpend moment. De K.F.M.B.

neemt ook jaarlijks deel aan het defilé voor de nationale feestdag op 21 juli. Verdere activiteiten zijn de jaarlijkse hulde te Nieuwpoort aan het monument van koning Albert I, de Dag van de Veteranen aan de Congreskolom te Brussel, en de herdenkingen van de gevechten van 30 september 1830 aan het Martelarenplein, eveneens te Brussel. De K.F.M.B. geeft ook een driemaandelijks tweetalig tijdschrift uit (Custodia).

De Belgische strijdkrachten in Duitsland (B.S.D.)

De Belgische militaire aanwezigheid op Duits grondgebied heeft - aansluitend op de Tweede Wereldoorlog - bijna 60 jaar lang geduurd. In 1994 werd de militaire dienstplicht afgeschaft en kwam er ook een einde aan de dienstplicht in de B.S.D. De militaire dienstplicht had een grote impact. Ze werd ingevoerd door koning Leopold II in 1909. Tot dan bepaalde een loterij of je al dan niet in het leger moest, met alle misbruiken van dien. België was trouwens het laatste land in West-Europa dat een einde maakte aan het lotelingsysteem.

Tussen 1948 en 1994 dienden in totaal 1,8 miljoen Belgische jonge mannen hun vaderland tijdens de verplichte legerdienst zowel op Belgisch als Duits grondgebied (4). In de periode 1945-1994 hebben een massa jongens uit Rumst, Reet en Terhagen hun militaire dienstplicht in Duitsland vervuld. In de pure bezettingstijd van het verslagen Duitsland tussen 1945 en 1949 moesten onze militairen in zeer moeilijke en zelfs vijandige omstandigheden werken. Het allereerste Belgische contingent in 1945 tijdens de nadagen van de Tweede Wereldoorlog bestond grotendeels uit oorlogsvrijwilligers die hun gevechtstraining hadden gekregen in Groot-Brittannië en, wat minder bekend is, vooral in Noord-Ierland (5), waar in het voorjaar van 1945 vijf Brigades van dienstplichtigen (miliciens) werden opgeleid. Deze soldaten vormden de basis voor de bezetting in Duitsland. Ze vervolmaakten hun militaire opleiding in Noord-Ierse plaatsen zoals Loughmore, Ballycarry, Doagh, Banbridge, Crumlin, Antrim en Lurgan. Het waren merendeels uitstekend opgeleide infanteristen (fuseliersbataljons) bestaande uit zowel vrijwilligers als dienstplichtigen. De tweede brigade "Yser", bestaande uit drie gevechtsbataljons met hun logistieke diensten, wordt verspreid over Bonn, Keulen, Siegen en Lüdenschheid, waar ze dienst doet tot maart 1946. De vierde brigade "Steenstraete", ook genaamd de Grenadiers d'Irlande, bezet vanaf december 1945 de Regio Senden, Ahlen, Sendenhorst, Lüdinghausen, en Sünninghausen. Na 5 april 1946 bewaakte zij de Rijn bij Bonn, Euskirchen en Duisdorf. Op 13 mei 1946 wordt ze daar afgelost door oude eenheden van de eerste Brigade Piron. Deze Brigade, genoemd naar haar commandant Luitenant-kolonel Jean Baptiste Piron (1896-1974), zag het levenslicht in Engeland in januari 1943 onder de officiële benaming '1ste groepering Bevrijding', ruim 2000 man sterk. Met Piron kregen de Belgen in Engeland eindelijk een bevelhebber die vertrouwen uitstraalde en respect afdwong bij zijn manschappen. Hij nam samen met hen actief deel aan manoeuvres en at samen met hen uit de gamel. De 1st Belgian Infantry Brigade was de Engelse benaming voor de Brigade Piron. Ze maakte deel uit van de bevrijding van ons land. Op 3 september 1944 dringt zij ons grondgebied binnen en maakt de volgende dag haar blijde intrede in Brussel. Later vecht de Brigade Piron nog in Nederland tegen de Duitsers. In de nasleep van de bevrijding spelen onze strijdkrachten zeker geen symbolische rol. Zo zorgt het 17de Fuseliersbataljon op 6 mei 1945

voor de bevrijding van Pilsen in Tsjecho-Slowakije, en de Belgische vrijwilligers van het 5de S.A.S (commando's) nemen op 23 mei Hitlers opvolger Groot-Admiraal Karl Donitz en zijn Flensburgregering gevangen. Diezelfde eenheid pakt ook op 14 juni 1945 de Duitse voormalige minister van Buitenlandse Zaken Joachim von Ribbentrop op. In november 1946 vertrekt ook de derde brigade "Rumbeke", de enige geheel Nederlandstalige brigade, naar Duitsland (Plettenburg). Zij moest er de taak van de Amerikanen overnemen, belangrijke installaties beveiligen, en er ook de orde handhaven in de ruime regio rond Lüdenscheid, die algemeen bekend staat als de Markisher Kreis. Op 1 december 1948 ten slotte bestond de vierde brigade "Steenstraete" uit een hoofdkwartier te Soest, het 4de liniebataljon in Unna (Dortmund), het 5de liniebataljon te Lüdenscheid en het 12de liniebataljon te Werl. De gehele 'maintenance groep' van elektromecaniciërs werd eveneens in Soest ondergebracht. De B.S.D. lag vanaf 1949 dus grotendeels in de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen en besloeg één grote zone van 270 bij 190 km van Aken tot Kassel aan het ijzeren gordijn. Piron, in 1945 tot generaal bevorderd, zou tot 1951 bevelhebber worden van het Belgische bezettingsleger in Duitsland. In 1985 telde de B.S.D. 165 kwartieren, kazernes en depots, er waren 18 militaire oefenterreinen, goed voor 10.000 hectare, waaronder het bij velen onder ons bekende kamp Vogelsang. Het licht vliegwezen beschikte er over drie vliegvelden waaronder Butzweilerhof bij Keulen. In Keulen-Ossendorf was zelfs een centrale gevangenis waar misdadige veroordeelde militairen werden opgesloten bewaakt door Belgische rijkswachters (detachement Provoost). De Medische dienst hield twee militaire hospitalen draaiend, namelijk te Keulen en te Soest. Begin van de negentiger jaren werd het aantal militairen teruggebracht tot ongeveer 25.000. Naar aanleiding van de legerhervorming in België werd de krijgsmacht in Duitsland daarna verder afgebouwd. Na de afschaffing van de militaire dienstplicht voor miliciens in 1994, viel ook het doek voor de beroepsmilitairen en het burgerpersoneel. Onze zogenaamde 10de provincie met tienduizenden Belgen met hun gezin bestond niet langer. De karakteristieke personenwagens getooid met de zwarte nummerplaten (B.Z.), de zogenaamde 'boeferplakken', verdwenen uit het Duitse straatbeeld. Koning Albert kwam naar Spich op 2 juni 2002 om de afscheidsparade in ogeschouw te nemen. De laatste Belgische kazerne te Troisdorf-Spich sloot voorgoed haar deuren in juni 2004. De allerlaatste Belgische militairen echter die in Navo-verband actief waren in de Britse kazerne van Mönchengladbach kwamen in 2013 terug naar België, toen de Britten deze kazerne hebben overgedragen aan Duitsland.

Terhaagse Dienstplichtigen in de B.S.D. 1946-1947 (6)

Rumesta beschikt over enkele documenten uit het oude gemeentearchief van Terhagen. De gegevens van Terhaagse miliciens die dienden in de pure bezettingstijd van Duitsland ontbreken evenwel. De meest volledige lijst is die van de militieklassen 1946-1947.

11de Bataljon Transmissietroepen B.P.S. 11 Euskirchen

Soldaat-milicien Lamberts Lodewijk, Telegrafist 46/25974

3de Veldambulance B.P.S. 3 Siegen B.S.D.

Soldaat-milicien De Cock Louis, Brancardier 46/25906

Soldaat-milicien Spiessens Edmond, Brancardier 46/26034

2de Compagnie Militaire Politie B.P.S. 6 Werl B.S.D.

Soldaat-milicien Serroyen Paul, Chauffeur 46/26027

3de Houtvesters Korps B.P.S. 4 Westhoven B.S.D.

Soldaat-milicien Callaert Petrus, Houthakker, 46/25880

Hoofdkwartier 2de Infanterie Divisie B.P.S. 6 Werl B.S.D.

Soldaat-milicien De Bruyn Petrus, Staf. Compagnie 46/8827

4de Linie Bataljon (Infanterie) B.P.S. 1 Soest B.S.D.

Soldaat-milicien Antonio Eduard Constant, Fuselier 47/45551

Soldaat-milicien Desmet Joannes Baptist , Fuselier 47/45618

Soldaat-milicien Iserman François Camille, Fuselier 47/45658

Soldaat-milicien Poelemans Rene Corneel, Fuselier 47/45712

5de Linie Bataljon (Infanterie) B.P.S 10 Lüdenscheid B.S.D.

Soldaat-milicien Broothaers Jozef Isidoor, Fuselier 47/45567

Soldaat-milicien Delaey Eduard, Fuselier 47/45608

Soldaat-milicien Schaerlaecken Martinus, Fuselier 47/45726

Soldaat-milicien Van Reeth Louis Jules, Fuselier 47/45801

Soldaat-milicien Verschaeren Jozef, Fuselier 47/45832

6de Linie Bataljon (Infanterie) B.P.S. 9 Aken B.S.D.

Soldaat-milicien Goossens Juliaan Alfons, Fuselier 46/25944

11de Linie Bataljon (Infanterie) B.P.S. 8 Bensberg B.S.D.

Korporaal-milicien Van Linden Willy, Fuselier 47/38587

33ste Artillerie Bataljon B.P.S. 10 Lüdenscheid B.S.D.

Soldaat-milicien Van Bulck Frans, Kanonnier 47/76734

Royal Army Service Corps 9de Compagnie B.P.S. 9 Aken B.S.D.

Soldaat-milicien De Pauw Petrus, Chauffeur-klaroenblazer 47/50592

Noten

- 1- Godfroid Anne. 2019. De controle van de Rijn: Welke inzet? Hoofdstuk in Oorlog, bezetting, bevrijding. Devos W., Gony K, (red.) Lannoo Tielt.
- 2- Backx Jan. 2008. Wij BSD'ers!, het menselijk verhaal van onze legergemeenschap op Duitse Bodem (1945-2002). Roularta Roeselare.
- 3- Custodia, Orgaan van de Koninklijke Federatie der Militairen in het Buitenland. Brussel, jaargangen 62 t.e.m. 73.
- 4- Nasser Lina, Vleugels Jan. 2013. Den Troep, verhalen over een halve eeuw legerdienst. Van Haelewijck Leuven.
- 5- De Vos Theo. 2019. Staalsplinters en schaduwhelden 1940-1945. Witsand uitgevers.
- 6- Map definitief verlot Terhaagse miliciens 1945-1949. Oud gemeentearchief van de voormalige gemeente Terhagen. Archief Rumesta, zn.

Het monument in Terhagen met rechts Egied Landuydt

Rudy Schaerlaecken